

POSTDIPLOMSKI STUDIJ POMOĆNIH POVIJESNIH ZNANOSTI U ZADRU

Nakon potrebnih priprema u Zadru je pri Filozofskom fakultetu školske godine 1971/72. otvoren treći stupanj — postdiplomski studij pomoćnih povijesnih znanosti.

Dosada su se u S. R. Hrvatskoj pomoćne povijesne znanosti predavale samo unutar redovnog studija povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i Zadru, a usavršavanje u tim znanostima promicao je Historijski institut JAZU u Zagrebu posebno organiziranim tečajevima za latinsku, glagoljsku i ćirilsku paleografiju, te Arhiv Hrvatske u Zagrebu svojim specijalnim tečajevima za arhiviste. Organizirani postdiplomski studij pomoćnih povijesnih znanosti u Zadru prvi je te vrste kod nas. Svrha mu je da stručno osposobi znanstvene radnike koji se bave istraživanjem domaće povijesne baštine, arhiviste, muzeologe i bibliotekare.

Uvjeti za upis su: završeni II stupanj na filozofskom, pravnom ili kojem drugom fakultetu, poznavanje latinskog i još barem jednog stranog jezika, te preporuka dvojice znanstvenih radnika. Polaznici tog studija nakon položenih ispita i izradene magistarske radnje stječu akademski stupanj magistra pomoćnih povijesnih znanosti.

Studij traje četiri semestra s posebno organiziranim predavanjima i vježbama u svakom semestru. Uz predavanja slušači su obavezni izraditi i jednu seminarsku radnju te položiti veći dio ispita kao uvjet za drugu godinu, odnosno za pisanje magistarske radnje.

U prvoj godini svi polaznici slušaju predmete pomoćnih povijesnih znanosti: latinsku i slavensku paleografiju, opću i nacionalnu diplomatiku, filigranologiju s papirologijom, kronologiju, sfragistiku, heraldiku, genealogiju, numizmatiku, epigrafiku, topografiju s toponomastikom, historijsku geografiju, metrologiju i povijest institucija (povijest države i prava) hrvatskog naroda i ostalih naroda Jugoslavije.

U drugoj godini se polaznici opredjeljuju za jednu od ovih specijalizacija: metodologiju znanstvenog rada s historiografijom i kritikom izvora; arhivistiku; muzeologiju povijesnih muzeja; uvod u srednjovjekovnu arheologiju i nacionalnu povijest umjetnosti, te bibliotekarstvo, s time da svi slušaju metodologiju znanstvenog rada.

Vrijedno je primijetiti da su organizatori ovog postdiplomskog studija nastojali okupiti kao predavače sve istaknutije znanstvene radnike iz Hrvatske koji su dali svoj prinos pomoćnim povijesnim znanostima. Tako su u prvoj godini predavači bili: Dr. S. Antoljak (diplomatika, topografija s toponomastikom, kronologija), Dr. O. Nedeljković (slavenska paleografija), Dr. B. Gabričević (Epigrafika), J. Stipišić (latinska paleografija), S. Traljić (filigranologija s papirologijom), Dr. J. Lučić (Historijska geografija), Dr. H. Sirotković i Dr. I. Beuc (Povijest države i prava naroda Jugoslavije), B. Zmajić (Heraldika, sfragistika, genealogija i numizmatika) i Dr. Z. Herkov (metrologija).

Na prvoj godini bilo je upisano 19 slušača, i to iz raznih republika, te iz različitih znanstvenih, kulturnih i prosvjetnih ustanova: Albanološki institut — Priština (1), Povijesni institut JAZU u Zadru (1), Arhiv Hrvatske — Zagreb (2), Historijski arhiv — Split (1), Historijski arhiv — Pazin (1), Konzervatorski zavod — Split (1), Povijesni muzej Hrvatske — Zagreb (1), Povijesni muzej — Mostar (1), Povijesni muzej — Trebinje (1), Pedagoška akademija — Mostar (1), Pedagoška akademija — Zadar (1), Gimnazija — Split (1), Gimnazija — Imotski (1), Gimnazija — Zadar (1), Filozofski fakultet — Zadar (2), Nadbiskupski ordinarijat — Zadar (1).

Očekivati je da će ovaj postdiplomski studij ne samo osposobiti stručne arhiviste, muzeologe i bibliotekare, nego pomoći i unapređenju pomoćnih povijesnih znanosti koje su temelj svakom povijesnom istraživačkom radu.

Radi uvida u sam rad postdiplomskog studija pomoćnih povijesnih znanosti donosimo pregled programa pojedinih disciplina kako se predaju na tom studiju:

Latinska paleografija

Uvod u izučavanje paleografije. Pismo kao grafički izraz govora; govor i pismo; nealfabetska i alfabetska pisma. Definicija paleografske znanosti i njen povijesni razvoj s posebnim osvrtom na razvoj kod Hrvata i ostalih naroda Jugoslavije. Materijal na kojem i s kojim se pisalo kroz stoljeća od prve pojave pisma.

Periodizacija i klasifikacija: a) latinsko pismo rimske epohe do propasti zapadnog rimskog carstva (kapitala, kurzivna majuskula, kurzivna minuskula, uncijala, poluuncijala; značajni spomenici toga pisma, u našoj zemlji); b) latinsko pismo ranog srednjeg vijeka do XII stoljeća (partikularizam latinskog pisma; beneventana, vizigotika, merovingika, irska i anglosaska srednjevjekovna pisma *Scripturae insulares*; kurijala starija i mlađa, karolinaska minuskula); c) latinsko pismo kasnijeg srednjeg vijeka (jedinstvo latinskog pisma u karolinogotici; gotička minuskula; humanistika; *scriptura bullatica*). Kratice, njihov razvoj, sistem i važnost za dataciju spomenika. Brojke — latinske i arapske.

Glagoljska i ćirilaska paleografija

Potreba studija glagoljske i ćirilaska paleografije za povijest hrvatskog i ostalih naroda Jugoslavije. Postanak i razvoj slavenskog pisma (obla i uglata glagoljica, ćirilica, kurzivna glagoljica, bosančica). Kratice i sigle. Sistem brojanja.

Epigrafika

Uvod u epigrafiku i njen razvoj. Značenje epigrafike u povijesnoj znanosti s posebnim osvrtom na epigrafiku kod nas.

Opća i nacionalna diplomatika

Uvod i značenje diplomatike (predmet, opseg, historijat), nomenklatura opće diplomatike. Razvoj diplomatike u Hrvatskoj i kod ostalih naroda Jugoslavije.

Tvorci dokumenata i njihova geneza; kancelarija. Karakteristike dokumenata: a) vanjske, b) unutarnje. Formulari, njihov nastanak i funkcija kroz stoljeća.

Struktura dokumenata; jezik i stil dokumenata. Tradicija dokumenata s posebnim osvrtom na falsificiranje dokumenata kroz povijest. O povijesnoj i diplomatskoj kritici. Metodologija prijepisa dokumenta. Diplomatika kod Hrvata i ostalih naroda Jugoslavije.

Kronologija

Predmet, definicija i historijat kronologije. Računanje vremena kroz povijest s posebnim osvrtom na računanje kod nas. Jedinice mjerenja vremena: a) prirodne, b) umjetne. O erama s posebnim osvrtom na kršćansku i muslimansku eru. O kalendaru uopće i o važnosti nekih blagdana za srednjovjekovni kalendar. Praktično značenje kronologije u povijesnim istraživanjima. Priručnici za kronologiju i njihova upotreba u diplomaciji.

Genealogija

Predmet i definicija genealogije. Razvoj genealoških studija. Metodologija rada. Primjena principa i teoretskih dostignuća genealogije u stručnom i znanstvenom radu.

Heraldika

Predmet, definicija i razvoj heraldike. Heraldički rječnik i terminologija. Primjena principa i teoretskih dostignuća heraldike u stručnom i znanstvenom radu.

Sfragistika

Predmet, definicija i razvoj sfragistike. Pečat i njegovo značenje u diplomaciji, pravu, povijesti i povijesti umjetnosti. Materija, oblici i vrste pečata; umjetnost rezanja pečata u srednjem i novom vijeku. Natpis i amblem pečata. Autentični i krivotvoreni pečat. Metode udaranja pečata. Terminologija sfragistike. Primjena principa i teoretskih dostignuća sfragistike u stručnom i znanstvenom radu.

Filigranologija

Predmet, definicija i razvoj filigranologije. Primjena principa i teoretskih dostignuća filigranologije u stručnom i znanstvenom radu.

Metrologija

Predmet, definicija i razvoj metrologije. Sistemi i vrste mjera kod nas od X do XX stoljeća, u opsegu potrebnom za snalaženje u tumačenju i obradi dokumenata.

Numizmatika

Predmet, definicija i razvoj numizmatike. Vrste novca u upotrebi kod nas s posebnim osvrtom na razdoblje od X do XX stoljeća. Primjena principa i teoretskih dostignuća numizmatike u stručnom i znanstvenom radu.

Povijesna geografija

Osnovni momenti u razvoju povijesne geografije. Naseljavanje i migracije. Trgovački putovi u razdoblju od X do XX stoljeća. Osnovi ekonomske i političke geografije. Kartografija.

Topografija i toponomastika

Pojam, razvoj i najvažnija pomagala. Metoda konkretnog istraživanja imena i značenja za povijest.

Povijest države i prava hrvatskog naroda i ostalih naroda Jugoslavije

Predmet i metoda. Pojava i razvoj državnosti (kao i odgovarajućih pravnih sustava) u doba ranog feudalizma kod Slovenaca VI st; Hrvatska država za vrijeme narodnih vladara. Osnovne crte u razvitku državnosti feudalne Hrvatske. Organizacija vlasti u feudalnoj Hrvatskoj. Srpska država u Raškoj. Samuilova država u Makedoniji. Državnopravna analiza nagodbe hrvatskog plemstva s kraljem Kolomanom.

Državnost i pravo južnih Slavena u doba razvijenog feudalizma. Srpska feudalna država. Srednjovjekovna bosanska država.

Prodor Turaka i propast feudalnih država južnoslavenskih zemalja u okvirima Turskog carstva. Državnopravna analiza položaja hrvatskih i slovenskih zemalja pod vlašću Habsburgovaca. Analiza državnopravnog položaja Hrvatskog primorja u doba razvijenog feudalizma. Elementi državnosti Dubrovačke republike. Ustrojstvo Dalmacije pod Venecijom.

Pravni položaj srednjovjekovnih gradova. Gradski statuti. Komunalna autonomija dalmatinskih gradova. Notarijat u Dalmaciji.

Promjene u južnoslavenskim zemljama potkraj XVIII i početkom XIX stoljeća u svjetlu teorije države i prava. Samostalne države južnih Slavena u XIX stoljeću. Obnova srpske državnosti početkom XIX stoljeća. Državnopravni razvitak Crne Gore. Državnopravni položaj hrvatskih zemalja 1860—1914. Problematika državnosti Hrvatske u svjetlu Nagodbe.

Ustavopravna periodizacija stare Jugoslavije. Slom stare Jugoslavije kao državopravno pitanje.

Stvaranje nove jugoslavenske države i problematike s time u vezi.

Razvoj SFRJ od 1945. do naših dana.

To je sažeti pregled pitanja koja su obrađivana na predavanjima I godine. Dubljem ulaženju u pojedina pitanja i u pojedine pomoćne povijesne znanosti uvelike su pridonijele posebno umnožene bibliografije domaće i strane literature koje su priredili pojedini profesori.

O daljem radu postdiplomskog studija pomoćnih povijesnih znanosti u Zadru, uz pregled programa predavanja pojedinih disciplina u II godini studija, izvijestit ćemo naknadno.

J. Kolanović

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o raspoređivanju dohotka i raspodjeli sredstava za osobne dohotke organizacija udruženog rada grane 913—00 — Kulturno-prosvjetne djelatnosti u grupaciji II »Zavodi za zaštitu spomenika kulture, za zaštitu prirode i arhivi«

Pregled sadržaja

I Opće odredbe	čl. 1—2
II Uvjeti za stjecanje dohotka	čl. 3—8
Osnove i mjerila za raspodjelu dohotka	čl. 9—13
Osnovi i mjerila za utvrđivanje učešća radnika u raspodjeli osobnih dohodaka — najniži osobni dohodak. Osnovi za utvrđivanje vrijednosti radnih mjesta. Uskladjivanje osobnih dohodaka sa troškovima života	čl. 14—21